

(Διογ. Λαέρ. 11, 119. «δεινός δὲ ἄγαν ὢν (ὁ Στίλπων) ἐν τοῖς πλείστοις ἀνήρει καὶ τὰ εἶδη καὶ ἔλεγε. τὸν λέγοντα ἀνθρώπων εἶναι, μὴδένα· οὔτε γὰρ τόνδε λέγειν οὔτε τόνδε· τί γὰρ μᾶλλον τόνδε ἢ τόνδε; οὔτε ἄρα τόνδε»). Ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ γενικόν, καὶ ὄχι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἄτομον, πᾶς τις εὐκόλως παραδέχεται· ἀλλὰ τὸ ἀτομικὸν τοῦτο παρίσταται εἰσέτι ἐν τῇ διανοίᾳ μας. Ἄλλ' ὁ Στίλπων λέγει, ὅτι τὸ ἀτομικὸν τοῦτο δὲν ὑπάρχει, οὐδὲ δύναται νὰ ἐκφρασθῇ διὰ τοῦ λόγου, διότι πᾶν εἶτι προφερόμεν εἶναι γενικόν. Ἐπομένως ὁ Στίλπων ἀρνεῖται τὸ ἀτομικὸν καὶ καταφάσκει τὸ γενικόν.

Ὅτι δὲ ὁ Στίλπων διακρατεῖ τὸ γενικόν τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἐκ πλείστων ἀνεκδότων, ἅτινα περὶ αὐτοῦ ἀναφέρονται. Οὕτω λέγει «τὸ ἡλάχανον ὅπερ ἐνταῦθα δεικνύται (πωλεῖται) δὲν ὑπάρχει· διότι τὸ ἡλάχανον ἦτο πρό μυρίων ἐτῶν· ἐπομένως τὸ ἡλάχανον δὲν εἶναι τοῦτο τὸ δεικνύμενον· δηλ. τὸ γενικόν ὑπάρχει, τοῦτο τὸ ἡλάχανον τὸ ἀτομικὸν δὲν ὑπάρχει.» (Διογ. Λ. 11, 119· καὶ πάλιν «Τὸ ἡλάχανον οὐκ ἔστι τὸ δεικνύμενον· ἡλάχανον μὲν γὰρ ἦν πρό μυρίων ἐτῶν)· ἢ λέγων τοῦτο τὸ ἡλάχανον, δὲν λέγω τὸ ἀτομικόν, ἀλλὰ πᾶν ἡλάχανον, τὸ γενικόν.

Δεύτερον ὁ Στίλπων θεωρῶν τὸ γενικόν ὡς ἐνυπόστατον καὶ ἀυθὺπαρκτόν διαλύει τὰ πάντα. «Ἐκεῖνο εἶναι διάφορον οὔτινος ὁ λόγος πείναι διάφορος.» Ὅθεν αἱ ιδιότητες τῶν πραγμάτων εἰάν εἶναι λόγοι καθ' ἑαυτούς, τὸ πᾶν διαλύεται, εἶναι ἄθροισμα πολλῶν ἐνυποστάτων λόγων. Ἐπειδὴ οἱ λόγοι εἶναι κεχωρισμένοι, οὐδὲν ἀτομικόν ὑπάρχει (Συμπλ. Φυσ. Ἀριστ. «διὰ δὲ τὴν περὶ ταῦτα ἄγνοιαν καὶ ἡοὶ Μεγαρικοὶ κληθέντες φιλόσοφοι, λαβόντες ὡς ἐναργῆ πρότασιν ἡὲν, ὢν οἱ λόγοι ἕτεροι, ταῦτα ἕτερα ἔστιν, καὶ ὅτι τὰ ἕτερα κεχωριστὰ ἀλλήλων, ἐδόκουν δεικνύναι αὐτὸ αὐτοῦ κεχωρισμένον ἡέκαστον· ἐπεὶ γὰρ ἄλλος μὲν λόγος Σωκράτους μουσικοῦ, ἄλλος δὲ ἡΣωκράτους λευκοῦ, εἶη ἂν καὶ Σωκράτης αὐτὸς αὐτοῦ κεχωρισμένος»).

Πρῶτος ὁ Στίλπων ἐποιήσατο μνείαν τῶν ταυτῶν προτάσεων, Α=Α· δὲν πρέπει ν' ἀποδίδῃ τις, λέγει, εἰς ἀντικείμενόν τι διάφορον κατηγορούμενον· εἰάν περὶ τοῦ ἵππου κατηγορῶμεν τὸ τρέχειν, λέγει ὅτι δὲν εἶναι ταυτὸν τὸ κατηγορούμενον μὲ τὸ ἀντικείμενον, περὶ οὗ κατηγορεῖται· ἀλλ' ἄλλος μὲν εἶναι ὁ προσδιορισμός, ἄνθρωπος, ἄλλος δὲ ὁ, ἀγαθός· ὡσαύτως διακρίνονται ὁ ἵππος καὶ τὸ τρέχειν· διότι ἀπαιτούμενος τὸν λόγον ἑκατέρου, δὲν ἀποδίδωμεν τὸν αὐτὸν καὶ διὰ τὰ δύο· πῶς δύναται τις ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν ἄρτον καὶ εἰς τὸ φάρμακον τὸ ἀγαθόν, καὶ εἰς τὸν λέοντα καὶ τὸν κύνα τὸ τρέχειν; (Πλούτ. πρὸς Καλύτ. κ. 22 «εἰ περὶ ἵππου τὸ τρέχειν κατηγοροῦμεν οὐ φησὶ ἡταυτὸν εἶναι τῷ περὶ οὗ κατηγορεῖται τὸ κατηγορούμενον, ἀλλ' ἔτε-

προν μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ τί ἦν εἶναι τὸν λόγον, ἕτερον δὲ τῷ ἀγαθῷ. »καὶ πάλιν τὸ ἵππον εἶναι τοῦ τρέχοντα εἶναι διαφέρειν· ἑκατέρου γὰρ ἀπαιτούμενοι τὸν λόγον οὐ τὸν αὐτὸν ἀποδίδομεν ὑπὲρ ἀμφοῖν. ὅθεν ἀμαρτάνειν τοὺς ἕτερον ἑτέρου κατηγοροῦντας· εἰ μὲν γὰρ ταῦτόν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἀγαθόν, καὶ τῷ ἵππῳ τὸ τρέχειν, πῶς καὶ σιτίου καὶ φαρμάκου τὸ ἀγαθόν, καὶ νῆ Δία πάλιν λέοντος καὶ κυνὸς τὸ τρέχειν;») Ὅθεν δὲν πρέπει νὰ λέγη τις, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀγαθός, οὐδὲ ὁ ἄνθρωπος εἶναι στρατηγός· ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄνθρωπος, ὁ ἀγαθὸς ἀγαθός, ὁ στρατηγὸς στρατηγός· ὄχι μύριοι ἵππεῖς· ἀλλ' οἱ ἵππεῖς εἶναι ἵππεῖς, μύριοι εἶναι μύριοι.

Ἐάν δὲ μετὰ τὰς ἐρεῦνας ταύτας ἀνχλογισθῶμεν τὴν σημαντικότητα τῶν ἀτελῶν Σωκρατικῶν διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς φιλοσοφίας δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ πλείστου λόγου ἀξία· διότι αἱ διαφοροὶ πλευραὶ τῆς Σωκρατικῆς φιλοσοφίας λαμβάνονται ἐνταῦθα μεμονωμέναι ὡς ἀρχαί, τῶν μὲν πρεσβευόντων τὴν γνῶσιν τοῦ ἀγαθοῦ ὡς τὴν τοῦ ἀπολύτου ὄντος τοῦ ἴσου πρὸς ἑαυτό, τῶν δὲ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀγαθοῦ ὡς τὴν ἀφηρημένην γενικότητα τῆς ζωῆς καὶ τῆς βουλήσεως τὴν ὑπερνικῶσιν πᾶσαν φυσικὴν ἀνάγκην, πᾶσαν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν, τῶν δὲ τὴν διὰ τῆς φρονήσεως κατορθουμένην ἀτομικὴν ἰκχυνοποίησιν ὡς τὸ ἀκρότατον τέλος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἀλλ' ἕκαστον τῶν στοιχείων τούτων εἰς ταύτην τὴν ἀπομόνωσιν του τείνει ὅπως ὑπερισχύσῃ ὡς ἡ ὅλη πνευματικὴ ζωὴ. Ὅθεν πάντα ταῦτα τὰ συστήματα συνεπάγουσι μεθ' ἑαυτῶν τὴν ἀνάγκην βαθυτέρας καὶ καθολικώτερης ἐπεξεργασίας τῆς Σωκρατικῆς φιλοσοφίας. Ἀλλ' ὁ ὄντως συστηματίζων τὰς ἀρχὰς τῶν προγενεστέρων του καὶ διοργανώσας εἰς εὐρυθμον ἐνότητα τὰ ἀπ. κλειστικά καὶ πρὸς ἄλληλα ἀντιθέτως ἔχοντα φιλοσοφήματα εἶναι ὁ Πλάτων.

ΠΛΑΤΩΝ

Πλάτων ὁ Ἀθηναῖος ἐγεννήθη κατὰ τὸ 429 ἔτος π. Χ=4, Ὀλ. 87, περὶ τὴν ἐναρξιν τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπέθανεν ὁ Περικλῆς· ἦν 39 ἢ 40 ἔτη νεώτερος τοῦ Σωκράτους. Ἀνῆκεν εἰς παλαιὰν καὶ ἔξοχον οἰκογένειαν, ἔλκων τὸ γένος πατρόθεν μὲν ἐκ τοῦ Κόδρου μητρόθεν δὲ ἐκ τοῦ Σόλωνος, τοῦτο δὲ τὸ περιστατικὸν ἐπηρέασεν ἴσως ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ φρονήματος τοῦ Πλάτωνος, βέποντος μᾶλλον πρὸς τὴν ἀριστοκρατίαν ἢ πρὸς τὴν δημοκρατίαν.

Ἐξεπαιδεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν διασημοτέρων Σοφιστῶν, ἐξασκηθεὶς ὑπ' αὐτῶν κατὰ πάσας ἐκείνας τὰς δεξιότητας αἵτινες ἤρμοζον εἰς πολίτην Ἀθηναῖον. Ὀνομαζόμενος Ἀριστοκλῆς ἐπεκλήθη μετὰ ταῦτα Πλάτων, εἴτε διὰ τὸ πλάτος τοῦ μετώπου του, εἴτε διὰ τὴν

εὐροϊαν τῶν λόγων του, εἴτε διὰ τὸ εὐεϊδές καὶ πλάτος τοῦ σχήματός του. Νέος ἔτι ὢν ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ποίησιν καὶ συνέγραψε τραγωδίας διθυράμβους καὶ μέλη. (Διογ. Λ. III, 4, 5.). Εἰκοσαετῆς τὴν ἡλικίαν προσεκολλήθη εἰς τὸν Σωκράτη μεθ' οὗ οἰκείως συναναστρέφετο παρὰ πάντα τὸν βίον του. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν τοῦ διδασκάλου του ἐγκαταλιπὼν τὰς Ἀθήνας τριακοντούτης ἀπὸ φόβου ἴσως καταδρομῆς μετέβη εἰς Μεγάρων πρὸς Εὐκλείδην τὸν ἀρχαῖον συμμαθητὴν του, τὸν ἰδρυτὴν τῆς Μεγαρικῆς σχολῆς, ἐνθα ἐξωκειώθη καὶ μετὰ τῆς Ἑλεατικῆς φιλοσοφίας. Ἐκ Μεγάρων περιῆλθε τὴν Αἴγυπτον, τὴν μεγάλην Ἑλλάδα, καὶ τὴν Σικελίαν. Ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑλλάδι ἐσπούδασε τὴν Πυθαγόρειον φιλοσοφίαν, ἣτις τότε ἐκεῖ ἐπὶ πλεῖστον ἠκμαζε· συνεσχετίσθη μετὰ τῶν ἐξοχωτέρων Πυθαγορείων, Ἀρχύτου τοῦ Ταραντίνου, πρὸς ὃν ἀπευθύνονται δύο Πλατωνικαὶ ἐπιστολαί, (Ἐπ. θ. καὶ ιβ.) καὶ μετὰ τοῦ Τιμαίου τοῦ Λοκροῦ, οὗτινος τὸ ὄνομα φέρει καὶ τις τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος. Διὰ τῆς ἐν Σικελίᾳ διατριβῆς του ἔλαβε σχέσιν μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου, πρὸς ὃν τὸν εἶχε συστήσει Δίων ὁ γυναικάδελφος τοῦ τυράννου, εὐγενῆς νέος ἐνθουσιῶν διὰ τὸν Πλάτωνα. Ἄλλ' ὀλίγον ὕστερον ἐχαλαρώθη ἡ φιλικὴ σχέσις τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ τυράννου· διότι ὁ Πλάτων διὰ τῆς παρρησίας του καὶ τῆς αὐστηρᾶς αὐτοῦ ἐπικρίσεως διήγειρε καθ' ἑαυτοῦ τὴν ὀργὴν τοῦ Διονυσίου, ὅστις βαθμηδὸν ἐπὶ τοσοῦτον ἐκρρέσθη τοῦ συμβούλου του, ὃν κατ' ἀρχὰς εἶχε καταπλουτίσει, ὥστε ἐπὶ τέλους τὸν ἀπέπεμψεν (Πλουτ. Δι. 5).

Μετὰ δεκαετῆ περιήγησιν, κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐπανῆλθεν ὁ Πλάτων εἰς τὰς Ἀθήνας. Νῦν δὲ ἐπεχείρησεν ὅπως διδάσκη φιλοσοφικὰ μαθήματα εἰς τὸ ἄλσος τῆς Ἀκαδημίας (Δ. Λ. III, 7), γυμνασίου κειμένου ἐκτὸς τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων παρὰ τῷ Κολωνῷ. Πολὺ πλῆθος ἀνθρώπων πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας συνέρρει πρὸς ἀκρόασιν (Δ. Λ. III, 46), ἐν οἷς μνημονεύονται στρατηγοὶ τε καὶ πολιτικοί, οἷοι ὁ Χαβρίας καὶ ὁ Δημοσθένης.

Ἀλλὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διατριβὴν του διέκοψεν ὁ Πλάτων πλεύσας ἐκ δευτέρου καὶ ἐκ τρίτου εἰς τὰς Συρακούσας κατὰ προτροπὴν τοῦ φίλου του Δίωνος, ὅπως φιλοσοφικῶς ἐκπαιδεύσῃ τὸν νεωστὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀναβάντα Διονύσιον τὸν νεώτερον, ἀνεψιὸν τοῦ Δίωνος. Ἴσως ἀπέβλεπεν εἰς τὸν σκοπὸν ὡς ὑπαινίττεται ἡ ἐβδόμη ἐπιστολὴ του τοῦ νὰ πραγματώσῃ εἰς τὰς Συρακούσας τὸ Ἰδανικὸν τῆς Πολιτείας του, καὶ φιλοσοφικῶς ἐκπαιδεύων τὸν νέον τύραννον συνενώσῃ εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον τὴν φιλοσοφίαν μετὰ τῆς βασιλείας. Ἀλλὰ τὸ πείραμα τοῦτο ἀπέτυχε παντάπασιν. Ὄθεν ψευθεῖς τῶν προσδοκιῶν του ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας. Ὑστερώτερον δὲ ἀπεποιήθη ἵνα θέσῃ νόμους εἰς ἄλλας πόλεις, αἵτινες παρ' αὐτοῦ ἐζητήσαντο ὅπως ἀναδεχθῆ τὴν ἐντολὴν ταύτην, ἐν αἷς καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Κυρήνης καὶ τῆς Ἀρκαδίας.

Αὕτη δὲ ἡ ἀποποίησης του ἐδικαιολογεῖτο διότι δὲν συνήνεσαν εἰς τὸν προταθέντα αὐτοῖς ὄρον τῆς ἄρσεως πάσης ἰδιοκτησίας. (Διογ. Λαέρτ. III, 23. Αἰλ. Ποικ. Ἰστ. 11, 42.).

Περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἠλαττώθη ὡς φαίνεται ἐν τῇ Σχολῇ ἢ ὑπόληψις τοῦ Πλάτωνος, διαιρεθέντων τῶν μαθητῶν του. Λέγεται μάλιστα ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης τότε ἤρξατο νὰ ἀπαρτίζη ἴδιον κύκλον ἀκροατῶν, καὶ νὰ ἀντιμάχηται εἰς τὴν Πλατωνικὴν διδασκαλίαν, ὅπερ παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς σφοδρὰς ἐριδας (Δ. Λ. V 2).

Ὁ Πλάτων ἀπέθανε κατὰ 347 π. Χ. ἐν τῷ 81 ἔτει τῆς ἡλικίας του, κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γενεθλίων του. Ἐτάφη δὲ ἐν τῷ Κεραικῷ περὰ τῆς Ἀκαδημίας, ἐνθα ἐσώζετο ὁ τάφος του μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Παυσανίου (1, 30, 3).

Τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος περιῆλθον ἡμῖν πλήρη ἀριθμούμενα εἰς 44. Ἡ μορφή των εἶναι ἡ διαλογικὴ. Ταύτην ὅμως δὲν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἐξωτερικὸν κόσμημα τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ συνέχεται στενῶτα πρὸς τὴν τάσιν αὐτῆς. Ὁ Σωκράτης προὔτιθετο ἤδη οὐχὶ ὅπως μεταδῶση διδασκαλίας, ἀλλ' ὅπως ὀδηγήσῃ τὸν ἀκροατὴν ἵνα ἀφ' ἑαυτοῦ εὕρῃ τὴν ἀλήθειαν. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μεταχειρίζεται καὶ ὁ Πλάτων τὴν διαλογικὴν μορφήν. Ζητεῖ ν' ἀποδώσῃ εἰς τὰ συγγράμματά του ὅσον ἐνεστὶ τὰ πλεονεκτήματα τῆς προφορικῆς συνδιαλέξεως. Διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν διαλόγων του καταντῶσιν εἰς ἀρνητικὸν ἐξαγόμενον, διότι ὁ Πλάτων ἀποπειράται ὅπως χειραγωγήσῃ τὸν ἀναγνώστην νὰ παραγάγῃ ἰδέας ἐξ ἰδίας του ἐνεργείας, νὰ συνεχίσῃ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν διακοπεῖσαν ἐρευναν καὶ νὰ συμπληρώσῃ τῆς ἰδίας αὐτοῦ διανοίας τὰ ἐλλείποντα. Ἀλλ' ὁ Πλάτων ἐνῶ προτίθεται τὴν φιλοσοφικὴν μόρφωσιν τοῦ ἀτόμου, συναποβλέπει καὶ εἰς ἐπιστημονικὴν ἐκθέσιν τοῦ συστήματος, εἰς ἀντικειμενικὴν τῆς ἰδέας ἀνάπτυξιν. Ὅθεν ἡ συγχώνευσις αὕτη τῶν δύο τούτων στοιχείων τοῦ τε ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ προπαιδευτικοῦ ἢ ἐπαγωγικοῦ χαρακτηρίζει τὴν Πλατωνικὴν μέθοδον, ἣτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κρᾶμα τῆς Σωκρατικῆς καὶ Ἀριστοτελικῆς, ἐφ' ὅσον ἐνῶ ἡ μέθοδος τοῦ Σωκράτους τείνει εἰς τὴν γένεσιν τῶν ἐννοιῶν, εἰς τὴν φιλοσοφικὴν προπαιδεῖαν τοῦ ὑποκειμένου, ἀπεναντίας ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους σκοπὸν ἔχει τὴν ἀπόδειξιν, δηλαδή τὴν ἐξαγωγήν τῶν καθ' ἕκαστα ἐκ τῶν ἀρχῶν ἀλλ' ὁ Πλάτων συνάπτει εἰς τὸ αὐτὸ τὴν τε ἐπαγωγικὴν ἀνύψωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν τοῦ ὑποκειμένου καὶ τὴν ἀντικειμενικὴν τῆς ἰδέας ἀνάπτυξιν.

Ἀλλ' εἰάν ἤδη ἀναζητήσωμεν τίς ἐστὶν ἡ διαίρεσις τοῦ Πλατωνικοῦ συστήματος εὐκόλως ἀναγνωρίζομεν τὴν παρὰ τῶν ἀρχαίων παραδεχθεῖσαν θεωρίαν περὶ τῆς τριχοτομίας τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, ἧς τρία μέρη ἠρίθμουν, τὴν διαλεκτικὴν, τὴν φυσικὴν καὶ

τὴν ἠθικὴν. Ὅσον δὴποτε ὁμῶς καὶ ἂν ἦναι ὀρθὴ ἢ διαίρεσις αὕτη, δὲν ἐξαρκεῖ ὅπως ἀναχθῆ εἰς τὴν τὸ φιλοσοφικὸν ἐμπεριεχόμενον τῶν Πλατωνικῶν συγγραμμάτων· διότι ποῦ θέλομεν κατατάξει ἀπάσας ἐκεῖνας τὰς ἀναιρέσεις τῆς δημώδους παραστάσεως καὶ ἀρετῆς, τῆς σοφιστικῆς καὶ τοῦ εὐδαιμονισμοῦ τῆς, ἀπάσας ἐκεῖνας τὰς ἐρεῦνας περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς μεθόδου τῆς γνώσεως, περὶ τῆς ἐνότητος τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σχέσεως τῆς γνώσεως πρὸς τὴν ἠθικὴν πράξιν, περὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ ἔρωτος καὶ τῶν βῆθμων τῆς ἀναπτύξεώς τῆς. Συνήθως τὰς μὲν τούτων κατατάττουσιν εἰς τὴν διαλεκτικὴν, τὰς δὲ εἰς τὴν ἠθικὴν. Ἄλλ' οὕτως ἀφ' ἐνὸς μὲν διακόπτεται ἡ συστηματικὴ ἀνάπτυξις τῶν ἐπιστημῶν τούτων διὰ στοιχειωδῶν πραγματειῶν, ἃς τινὰς ὁ Πλάτων προὔποθέτει ἤδη ὡς γνωστάς, ἐνθα ἐκτίθησιν ἢ τὴν θεωρίαν τῶν ἰδεῶν, ἢ τὸν ὄργανισμὸν τῆς ἠθικῆς ἐνεργείας ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἀφ' ἐτέρου δὲ αἱ ἀδιδασπάζτως συνδεόμεναί ἐρευναὶ περὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως καὶ τῆς ὀρθῆς πράξεως ἀποχωρίζονται βιαίως ἀπ' ἀλλήλων αἱ μὲν περιλαμβάνονται εἰς τὴν διαλεκτικὴν, ἐνθα οὐδόλως ἀνήκουσιν, αἱ δὲ εἰς τὴν ἠθικὴν ἀναίρουμένης τῆς θεωρητικῆς πλευρᾶς ἧτις εἶναι οὐσιῶδες αὐτῶν στοιχεῖον. Ὅθεν ὅπως κατανοήσωμεν τὴν ἐνδόμυχον σχέσιν τῶν διαφορῶν στοιχείων τοῦ Πλατωνικοῦ συστήματος, καὶ ὡς ἐκ ταύτης δὴγηθῶμεν εἰς τὴν λογικὴν αὐτῶν κατάταξιν, ἀνάγκη νὰ λάβωμεν ὡς γνώμονα τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῆς Πολιτείας ἐν ᾧ ὁ συγγραφεὺς προσδιορίζει τὴν ἀληθῆ καὶ κυρίαν μέθοδον καθ' ἣν ὀφείλει νὰ προβαίη ἡ φιλοσοφικὴ ἐπιστήμη. «Τὸ ἀκρότατον μέρος τοῦ νοητοῦ, λέγει (B VII, 511), καὶ τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς φιλοσοφίας εἶναι ἐκεῖνο ὅπερ αὐτὸς ὁ λόγος διὰ τῆς διαλεκτικῆς δυνάμεως κατέχει, ἐνῶ τὰς προὔποθέσεις δὲν μεταχειρίζεται ὡς ἀρχάς, ἀλλ' ὄντως ὡς ἀπλᾶς προὔποθέσεις (1), ὅπως ἐκ τούτων φθάσῃ εἰς τὸ ἀνυπόθετον, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παντός, καὶ ἀφοῦ καταλάβῃ ταύτην (ἀψάμενος), πάλιν ἐπιδιώκων πᾶν ὅ,τι ἐκ ταύτης ἐπεται, καταβῆ μέχρι τῆς τελευτῆς, ὥστε νὰ μὴ ἔχη πλέον οὐδεμίαν ἀνάγκην αἰσθητικοῦ τινοῦ βοηθήματος, ἀλλὰ νὰ προχωρῇ καθαρῶς ἐξ ἐννοιῶν δι' ἐννοιῶν εἰς ἐννοίας.» Σαφῶς ἐνταῦθα καταδείκνυται διπλῆ πορεία εἰς τὸν φιλοσοφοῦντα νοῦν, ἢ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἢ ἀντιστρόφως ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ἢ ἐπαγωγικὴ ἀνύψωσις τοῦ ὑποκειμένου εἰς τὴν ἰδέαν διὰ τῆς ἀναιρέσεως τῶν πεπερασμένων προὔποθέσεων καὶ ἢ συστηματικὴ κατὰβασις ἀπὸ τῆς ἰδέας εἰς τὰ καθ' ἕκαστα. Ἄλλ' ἡμεῖς γινώσκομεν ἤδη ὅτι αἱ δύο αὗται μέθοδοι ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τὰ δύο ἀνωτέρω σημειωθέντα στοιχεῖα τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, τὸ προπαιδευτικὸν καὶ ἀποδεικτικὸν ἢ ἐπιστημονικόν,

(1) Ὡσπερ ἐπαναβαθμοῖς χρώμενον (τοῖς πολλοῖς καλοῖς) Συμπ. 211.

ἄτινα καίτοι διακρίνονται, οὐδέποτε ὁμῶς ἐντελῶς ἀποχωρίζονται· ἀκολουθοῦντες λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὴν ὁδηγίαν ταύτην, θέλομεν διαλάβει πρῶτον περὶ τῆς φιλοσοφικῆς προπαιδείας, κατόπιν δὲ περὶ τῆς συστηματικῆς ἀναπτύξεως τῆς Πλατωνικῆς ἀρχῆς, ἧτις ἐκτυλίσσεται εἰς τὴν διαλεκτικὴν, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν.

Προπαιδεῖα τοῦ Πλατωνικοῦ συστήματος.

Ἡ προπαιδεῖα αὕτη συνίσταται ἐν γένει εἰς τοῦτο, ὅπως ἡ δημώδης καὶ ἀφιλόσοφος συνείδησις διαλυομένη, ἀνυψωθῆ εἰς φιλοσοφικὴν. Πῶς δὲ διαλύεται ἡ δημώδης αὕτη συνείδησις καὶ μετατρέπεται εἰς φιλοσοφικὴν; Ὁ Πλάτων κατὰ πρῶτον διακρίνει τὴν ἐπιστήμην ἀπὸ τῆς δόξης. «Ἡ μὲν ἐπιστήμη ἀσχολεῖται περὶ τὸ ὄν, ἡ δὲ δόξα εἶναι ἀντίθετος πρὸς ταύτην, ἀλλ' οὕτως, ὥστε τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς δὲν εἶναι τὸ μηδὲν (διότι τοῦτο εἶναι ἄγνοια) ἀλλὰ τι δοξαζόμενον. Ἡ δόξα εἶναι τὸ διάμεσον μεταξὺ ἀγνοίας καὶ ἐπιστήμης, τὸ ἐμπεριεχόμενον αὐτῆς εἶναι μίγμα τοῦ ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος. Ἐὰν αἰσθητικὰ ἀντικείμενα, τὸ ἀντικείμενον τῆς δόξης, τὸ καθ' ἕκαστον μετέχει τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ δικαίου ἐν γένει, ἀλλ' εἶναι σύνκμα καὶ αἰσχρόν, κακόν, ἀδικόν, κτλ. Τὸ διπλοῦν εἶναι καὶ ἡμισυ. Τὸ καθ' ἕκαστον δὲν εἶναι ἢ μέγα ἢ μικρόν, ἢ κοῦφον, ἢ βαρύν, καὶ τὸ ἐν ἑκ τούτων τῶν ἀντιθέτων, ἀλλὰ τὸ καθ' ἕκαστον εἶναι τὸ ἐν οὐχ ἧττον ἢ τὸ ἕτερον. Τοιοῦτο μίγμα τοῦ ὄντος καὶ τοῦ μὴ ὄντος εἶναι τὸ καθ' ἕκαστον, τὸ ἀντικείμενον τῆς δόξης» (Πολιτ. V, σ. 476-479). Μεταξὺ δὲ τῆς δόξης καὶ τῆς ὄντως ἐπιστήμης τοῦ λόγου τοῦ ἀσχολουμένου περὶ τὰς ιδέας αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς κεῖται ἡ διάνοια, ἧτις ὁρμωμένη ἐκ τινων ὑποθέσεων ἐξάγει διὰ τοῦ συλλογισμοῦ συμπεράσματα, ὡς ἡ Γεωμετρικὴ, ἧτις κατασκευάζει τὰς ἀποδείξεις τῆς ἐπὶ τινων προϋποθέσεων, οἷον τοῦ τόπου, τοῦ σχήματος, τῆς ἰσότητος καὶ ἀνισότητος, κτλ.

Ὅθεν ἡ φιλοσοφικὴ μόρφωσις τοῦ ὑποκειμένου ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀνυψώσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιστήμην, εἰς τὴν ιδέαν αὐτοῦ τοῦ ὄντος, αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ. Βεβαίως ὁ τὸ πρῶτον τρεπόμενος πρὸς τὴν θεωρίαν αὐτοῦ τοῦ ὄντος αἰσθάνεται ἄλγος, ὡς ὁ διελθὼν τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ἐντὸς σκοτεινοῦ σπηλαίου, αἴφνης δὲ στρέφων τὸ βλέμμα του πρὸς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλιακοῦ φωτός· οὕτω καὶ ὁ ἐθίσσας νὰ θεᾷται τὸ ὄν διὰ τοῦ λυκαυγοῦς φωτός τοῦ ὄρατοῦ κόσμου, κατὰ πρῶτον θέλει βυθίσει ψηλαφητῶς· δὲν ἔπεται ὁμῶς ἐκ τούτου, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τις τὴν γνῶσιν τῆς ἀπολύτου ἀληθείας, ἀλλὰ βυθμηδὸν καὶ ἡρέμα νὰ προβιβάσῃται (Πολ. XI, 504 XII, 514.—519. παραβ. Θεαίτ. 173—175.). Ὡς προκαταρκτικὰ δὲ βήματα καὶ προπαρασκευαστικὰ μέσα πρὸς ἐπίτευξιν τῆς φιλοσοφικῆς

ἐκπαιδεύσεως θεωροῦνται ἅπασαι ἐκεῖναι αἱ ἐπιστῆμαι, αἵτινες παριστῶσι τὰς ἐννοίας ὑπὸ αἰσθητικὴν μορφήν· ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου τούτου παριστῶσιν εἰς τὴν συνείδησιν τὰς ἀντιφάσεις καὶ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν αἰσθητικῶν παραστάσεων, δηλ. αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι, ἡ μηχανικὴ, ἡ ἀστρονομία καὶ ἡ ἀκουστικὴ· διότι καθὼς τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐπιστημῶν τούτων κατὰ τὸν Πλάτωνα κεῖται μεταξὺ τῆς ἰδέας καὶ τοῦ αἰσθητικοῦ φαινομένου, οὕτω καὶ ἐκεῖναι εἶναι τι διάμεσον μεταξὺ τῆς δόξης καὶ τῆς καθαρᾶς ἐπιστήμης, ὅπερ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, χαρακτηρίζεται διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς διαστάσεως καὶ τῆς μὲν δόξης διακρίνονται ἐφ' ὅσον ἀσχολοῦνται περὶ τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων, περὶ τοὺς κοινούς καὶ ἀναλλοιώτους προσδιορισμούς τῶν πολλαπλῶν καὶ ἀντιφατικῶν παραστάσεων, τῆς δὲ κυρίως λεγομένης ἐπιστήμης ἐφ' ὅσον δὲν παριστῶσιν εἰς τὴν συνείδησιν τὴν ἰδέαν καθαρὰν καθ' ἑαυτήν, ἀλλ' ὑπὸ μορφήν αἰσθητικὴν, ἐφ' ὅσον ἐξαρτῶνται ἐκ τινῶν ἀναποδείκτων προϋποθέσεων, ἀντὶ τὰ δίδωσι λόγον αὐτῶν, καὶ τὰς διαλύωσιν εἰς τὴν ἀνυπόθετον ἀρχὴν τοῦ παντός (Πολ. VI, 510-VII, 533-534-VII, 523). Ἄλλ' εἰάν πραγματικῶς μέλλωσιν αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι ν' ἀποβῶσι χρήσιμοι, ἀνάγκη τὰ σπουδάζωνται οὐχὶ κατὰ τὸ σῦνηθες· ἀντὶ τὰ ἐπιδιώκωνται ἕνεκα τῆς πρακτικῆς αὐτῶν χρήσεως, καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ ἐφαρμογῆς τῶν, ὧφειλε τὰ θεωρῆται ὡς οὐσιῶδες αὐτῶν τέλος ἢ ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ εἰς τὸ νοητὸν μεταβίβασις, ἐπομένως δὲ τὰ ἐκλαμβάνηται ὡς κύριον αὐτῶν ἀντικείμενον ἢ καθαρὰ θεωρία τοῦ ἀριθμοῦ, τοῦ μεγέθους, κτλ. ἐν ἐνὶ δὲ λόγῳ ὧφειλε τὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἐμπειρικὴν πραγματείαν τούτων. τῶν ἐπιστημῶν ἢ φιλοσοφικῆ (Πολ. VII, 525. 527. 529. 531. Φιλ. 56. παράβ. Τιμ. 91). Τούτου δὲ γενομένου, φέρουσιν ἀναγκαιῶς εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἥτις καθ' ὃ ἡ ἀκροτάτη καὶ ἀρίστη πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα αὐτῶν, ἥτις καὶ μόνη περιλαμβάνει ὅλας ἡμῶς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας, καὶ διδάσκει τὴν ὀρθὴν αὐτῶν ἐφαρμογὴν. Ἡ φιλοσοφία λοιπὸν δὲν εἶναι μία ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ἀλλ' ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐπιστήμη, ὁ μόνος ἀρμόδιος τρόπος τῆς γνώσεως, εἶναι ἡ ἐστία, εἰς ἣν συγκεντροῦνται ἅπασαι αἱ κατὰ πάσας τὰς ἀνθρωπίνους παραστάσεις καὶ πράξεις διεσκεδασμέναι ἀκτῖνες τῆς ἀληθείας, εἶναι ἡ ἀπόλυτος συμπλήρωσις τοῦ πνευματικοῦ βίου.

Ἄλλ' ἡ ἐπιστημονικὴ ἢ ἡ διαλεκτικὴ μὲν μορφῶσις τοῦ ὑποκειμένου προϋποθέτει εἰς αὐτὸ τὴν τάσιν, τὴν προσπάθειαν πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἀπόκτησιν. Ταύτην δὲ τὴν φιλοσοφικὴν τάσιν προσδιορίζει ὡς ἔρωτα. Ὅτι δὲ αὕτη ἐνυπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον, τοῦτο δεικνύει ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ (249) διὰ τοῦ πόθου ὃν αἰσθάνεται ἐν τῷ γηίνῳ τούτῳ βίῳ ἢ καταπεσοῦσα ψυχὴ, ὅπως ἐνορᾷ εἰς τὰ καλὰ θεάματα τὰ πρότυπα, ἅτινα ἐθεᾶτο ἐν τῇ προϋπαρχούσῃ καταστάσει.

Ἐνταῦθα δὲ περιγράφει ὁ Πλάτων ἐν εἴδει μύθου τὴν πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τῆς θέσιν τῆς ψυχῆς. «Ἡ ψυχὴ ὁμοιάζει πρὸς τὴν συνηνωμένην δυνάμιν τοῦ ἀμαξίου καὶ τοῦ ἡνιόχου. Οἱ ἵπποι (αἱ τάξεις) τῶν θεῶν καὶ οἱ ἡνιόχοι εἶναι ἀγαθοὶ καὶ ἐξ ἀγαθῶν. Ἄλλ' ὁ ἡμέτερος ἡνιόχος διευθύνει τὸ πρῶτον τοὺς χαλινούς, πλὴν ὁ μὲν ἐκ τῶν ἵππων εἶναι ὠραῖος καὶ ἀγαθός, καὶ ἐκ τοιούτων, ὁ δὲ ἐναντίος καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων. Ὡς ἐκ τούτου ἡ διεύθυνσις τῶν προβαίνει δύσκολος. Πῶς δὲ ὀνομάζεται τὸ μὲν θνητόν, τὸ δὲ ἀθάνατον ζῶον ἔπρεπε νὰ πειραθῶμεν νὰ εἴπωμεν. Πᾶσα ψυχὴ ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου καὶ διέρχεται τὸν ὅλον οὐρανὸν μεταβαίνουσα ἐξ ἐνὸς εἰς ἕτερον εἶδος (ιδέα). Ἐὰν εἶναι τελεία καὶ πτερωτὴ, μετεωροπορεῖ, ἔχει ὑψηλὰς ἐννοίας) καὶ διοικεῖ (διατάττει) τὸν ὅλον κόσμον. Ἡ ψυχὴ ὅμως, ἥστινος τὰ πτερά βυθίζονται, πίπτει καὶ βυθίζεται, ἕως οὗ ἐπιτύχη στερεόν τι· ὅθεν ἀναλαμβάνει γήινον σῶμα, ὅπερ κινεῖται διὰ τῆς δυνάμεως ἐκείνης· καὶ τὸ ὅλον λέγεται ζῶον, ψυχὴ καὶ σῶμα συντεθειμένον, καὶ ὀνομάζεται θνητόν.»

Καὶ παρακατιῶν δὲ περιγράφων τὸ θέαμα, ὅπερ ἡ ψυχὴ ἔχει ἐνώπιόν τῆς «αἱ ἀμαξίαι, λέγει, τῶν θεῶν ὀδεύουσι κατὰ σειράς· Ζεὺς ὁ ἀρχηγὸς ὁδηγεῖ τὴν σειράν, ὀχούμενος ἐπὶ τῆς πτερωτῆς ἀμάξης του. Τοῦτον ἀκολουθεῖ ὁ στρατὸς τῶν ἄλλων θεῶν καὶ θεαινῶν, διατεταγμένος εἰς ἕνδεκα μέρη· καὶ εἰσάγουσιν, ἕκαστος ἐκπληρῶν τὸ ἔργον του, τὰ μεγαλοπρεπέστερα καὶ μακαριώτερα δράματα. Ἡ ἀχρωμάτιστος καὶ ἀσχημάτιστος καὶ ἄπειρος αἰσθήματος οὐσία τῆς ψυχῆς μεταχειρίζεται μόνον τὸν νοῦν ὡς θεατὴν, καὶ οὕτως ἀποκτᾷ τὴν ἀληθῆ ἐπιστήμην. Ἐνταῦθα βλέπει αὐτὴ τὸ ὄν καὶ ζῆ εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ἀληθοῦς ἀκολουθοῦσα τὸν περιεχόμενον κύκλον (τῶν ιδεῶν). Εἰς τοῦτον τὸν κύκλον (τῶν θεῶν) θεᾶται τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἐπιστήμην, ὅχι τῶν ὑφ' ἡμῶν καλουμένων ὄντων. ἀλλὰ τὸ ὄντως ὄν. Ἐπανελθούσης δὲ τῆς ψυχῆς ἀπὸ ταύτης τῆς θέας, ὁ ἡνιόχος φέρει τοὺς ἵππους εἰς τὴν φάτνην, τρέφει αὐτοὺς διὰ τῆς ἀμβροσίας, καὶ ποτίζει διὰ τοῦ νέκταρος. Τοιαύτη εἶναι ἡ ζωὴ τῶν θεῶν. Ἄλλαι ὅμως ψυχαὶ δι' ἔλλειμμα τοῦ ἡνιόχου ἢ τῶν ἵππων κατακτανθῶσιν εἰς θόρυβον, ἀπέρχονται ἐξ ἐκείνων τῶν οὐρανίων οὐρανῶν, παύουσι θεώμεναι τὴν ἀλήθειαν, τρέφονται διὰ τῆς δόξης, καὶ πίπτουσιν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἀναλόγως τῆς μεγαλητέρας ἢ μικροτέρας θεωρίας τῆς, κατέχει ἐνταῦθα ἀνωτέραν ἢ ὑποδεεστέραν τάξιν. Ἄλλ' ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ διατηρεῖ τὴν μνήμην τῶν ὄσων εἶδε καὶ ἅμα ὡς ἐμβλέψῃ εἰς τι καλόν, δίκαιον, κτλ. ἐξίσταται ἑαυτῆς, ἐνθουσιᾷ. Αἱ πτέρυγες ἀνακτῶνται δυνάμιν, καὶ ἡ ψυχὴ ἀναμιμνήσκειται τῆς προλαβούσης καταστάσεώς της, ἐν ἣ δὲν ἐθερᾶτο ὠραῖόν τι, ἢ δίκαιον κτλ. ἀλλ' αὐτὴν τὴν καλλονὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην» (Φαῖδρ. 246—251).

Παρατηροῦμεν δὲ ἐνταῦθα τί ἐννοεῖ ὁ Πλάτων λέγων ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἀνάμνησις, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀποκτῶν τὴν ἐπιστήμην οὐσιωδῶς ἀναμιμνήσκειται ὅ,τι ἔμαθεν ἐν τῇ προϋπαρξάσῃ αὐτοῦ καταστάσει· λέγει ῥητῶς ὅτι ἐξέφρασε τὰς ἐννοίας του εἰκονικῶς καὶ μεταφορικῶς. Οὐδαμῶς ἐντεῦθεν ἐξάγεται ὅτι ὁ Πλάτων δοξάζει τὴν ἐκπτώσιν τῆς ψυχῆς ἐκ τινος ἐντελοῦς καταστάσεως, καὶ τὴν ζωὴν ταύτην ὡς δεσμωτήριον τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλ' ἐν γνώσει ἀποφαίνεται ὅτι τὰ ὑπ' αὐτῷ ῥηθέντα εἶναι μεταφορά, μῦθος. Ὑποδηλοῖ δὲ μόνον ὅτι αἱ ἰδέαι τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ, τοῦ δικαίου, ἐγκαινται ἐν αὐτῷ τῷ πνεύματι, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀναπτύσσονται. Ἐν τῇ πολιτείᾳ του (B·7.) διασαφίζει ἐτι ἀκριβέστερον τὰς περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ μαθήσεως θεωρίας του. «Πρέπει, λέγει, νὰ νομιζωμεν ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ παιδεία δὲν ἔχουσιν οὕτως, ὡς τινες διῆχυρίζονται (ἐννοεῖ δὲ τοὺς σοφιστάς), ὅτινες λαλοῦσι περὶ τῆς παιδείας, ὡσανεὶ μὴ ἐμπεριείχετο ἡ γνώσις ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλ' ἐτίθετο ἡ ἐπιστήμη ἐν τῇ ψυχῇ, ὡς ἡ ὄρασις ἐν ὀφθαλμοῖς» (ὡσανεὶ ἀφηροῦντο οἱ κατακράκται). «Ὁ λόγος, λέγει, πείθει ὅτι ἐν ἐκάστῳ ἐγκείται ἡ ἔμμονος δύναμις τῆς ψυχῆς του, ὅτι ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸ ὄργανον δι' οὗ μαθαίνει. Καὶ καθὼς τὸ ὀφθαλμὸς ἄλλως δὲν δύναται νὰ στραφῇ ἀπὸ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς, εἰμὴ δι' ὅλου τοῦ σώματος, οὕτω πρέπει καὶ δι' ὅλης τῆς ψυχῆς νὰ μεταστραφῇ τις ἐκ τῶν τυχαίων καὶ φαινομενικῶν πρὸς τὸ ὄν, ἕως οὗ καταστῇ ἱκανὴ νὰ τὸ ὑπομένη καὶ νὰ θεᾶται τὴν αἴγλην καὶ τὴν διαύγειαν τοῦ ὄντος. . . . Τὸ μαθαίνειν λοιπὸν εἶναι ἡ τέχνη ταύτης τῆς περιαγωγῆς, τῆς ψυχῆς, οὐχὶ ὅπως ἐμποιήσῃ αὐτῇ τὴν ὄρασιν, ἀλλά, ἐνῶ τὴν ἔχει, δὲν τὴν ἐφαρμόζει ὀρθῶς, οὐδὲ βλέπει τὰ ἀντικείμενα, ἀτινα ὀφείλει νὰ βλέπῃ ὅπως τοῦτο ἀποτελέσῃ εἰς αὐτήν.»

Ἡ περὶ τῆς μαθήσεως λοιπὸν Πλατωνικὴ θεωρία ἀνάγεται οὐσιωδῶς εἰς τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ πνεύματι ἐγκείται ἡ θεία ζωὴ, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς καθαρᾶς διανοίας τὴν ἐποπτεύει καὶ τὴν γινώσκει καὶ ἡ γνώσις αὕτη εἶναι ἡ οὐρανία διαμονὴ καὶ κίνησις.

Περὶ δὲ τῆς αὐτῆς ταύτης τάσεως καὶ περὶ τοῦ ἔρωτος διακλαμβάνων καὶ ἐν τῷ συμποσίῳ (σελ. 206), ἐξάγει αὐτὸν ἐκ τοῦ ὄργανου τοῦ θνητοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἀθανασίαν· διότι ἐπειδὴ οὗτος ἐλλείπει τοῦ ἀναλλοιώτου τῆς θείας ζωῆς, ἀναγκάζεται ὅπως διατηρῇ αὐτὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς ἐκάστοτε νέας γεννήσεως. Αὕτη ἡ πρὸς τὴν γέννησιν τάσις εἶναι ὁ ἔρως (1). Καθ' ὅσον λοιπὸν εἶναι τάσις νὰ ἐξομοιωθῇ μὲ τὸ ἀθάνατον, τὸ ἀντικείμενόν της εἶναι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡ εὐ-

(1) Συμπος. 206. "Ἔστι γάρ, ὦ Σώκρατες, οὐ τοῦ καλοῦ ὁ ἔρως, ὡς σὺ οἶε. Ἄλλὰ τί μὲν; Τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ τόκου ἐν τῷ καλῷ.

δαιμονία (1), καθ' ὅσον ὁμως εἶναι τάσις, οὐπω δὲ αὐτὴ ἢ κτῆσις, προϋποθέτει ἔλλειψιν· ὁ ἔρωσ ἐπομένως εἶναι διάμεσόν τι μεταξύ τῆς κτήσεως καὶ τῆς μὴ κτήσεως, ἢ ἀκριβέστερον ἢ μετάβασις ἐκ ταύτης εἰς ἐκείνην· ὁ ἔρωσ εἶναι ὁ υἱὸς τῆς Πενίας καὶ τοῦ Πόρου (2). Τίς δὲ εἶναι ἐκείνη ἢ κτῆσις, πρὸς ἣν τείνει ὁ ἔρωσ, τοῦτο ὑποδηλοῖ ὁ Πλάτων ἀποκαλῶν τὸν Πόρον, τὸν πατέρα τοῦ Ἐρωτος, υἱὸν τῆς Μήτιδος (σελ. 203)· διότι ἀναντιρρήτως διὰ τούτου ἐννοεῖ, ὅτι τὸ ἀληθὲς ἀντικείμενον τοῦ ἔρωτος εἶναι ἢ ἐκ τῆς φρονήσεως ἐκπηγάζουσα πνευματικὴ κτῆσις. Ἐπομένως δὲ ὁ ἔρωσ εἶναι ἢ τάσις τῆς ἐνδεοῦς πεπερασμένης φύσεως, ὅπως πληρωθῇ τοῦ θεοῦ πνευματικοῦ ἐμπεριχομένου (τῆς ἐκ τῆς σοφίας προερχομένης κτήσεως). Αὕτη δὲ ἢ τάσις πραγματιοῦται κατὰ τινα βαθμιαίαν σειρὰν βημάτων. Τὸ πρῶτον εἶναι ὁ ἔρωσ πρὸς τὰ καλὰ σχήματα, κατ' ἀρχὰς πρὸς ἓν καὶ ἔπειτα πρὸς ὅλα· ἀνώτερον δὲ βῆμα εἶναι ὁ ἔρωσ πρὸς τὰς καλὰς ψυχὰς, τρίτον δὲ εἶναι ὁ πρὸς τὰς καλὰς ἐπιστήμας, τὸ ὑψιστον τέλος πάντων εἶναι ὁ ἔρωσ ὅστις ἀπευθύνεται εἰς τὴν καθαρὰν, ἀσχημάτιστον, αἰδίον καὶ ἀναλλοίωτον, ἀμιγῆ παντὸς πεπερασμένου ἢ ὑλικοῦ καλλονὴν πρὸς τὴν ιδέαν, καὶ μόνον διὰ τῆς παραγωγῆς τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀρετῆς ἐπιτυγχάνει τὸν σκοπὸν του, τὴν ἀθανασίαν (3). Ἄλλ' ἐὰν αὕτη εἶναι ἢ ὀλοσχερῆς πραγματοποίησις τῆς τάσεως τοῦ ἔρωτος, γίνεται ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι ὁ ἔρωσ ἀπ' ἀρχῆς κυρίως εἰς ταύτην ἀπευθύνεται, καὶ ὅτι ἅπαντα τὰ ὑποδεέστερα βήματα τῆς ικανοποιήσεώς του δὲν ἦσαν ἄλλο τι εἰ μὴ ἀσαφεῖς καὶ ἄωροι ἀπόπειραι, ὅπως καθέξη τὴν ιδέαν εἰς τὰ ἐκτυπώματα αὐτῆς. Ὅθεν ὁ ἔρωσ κατὰ ἀληθῆ αὐτοῦ σημασίαν εἶναι ἢ φιλοσοφικὴ τάσις, ἢ προσπάθεια πρὸς γνῶσιν τῆς ιδέας διὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ βίου.

Μετὰ τὰς προοιμιακὰς ταύτας σκέψεις περὶ τῆς φιλοσοφικῆς Προπαιδείας, μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν ἔρευναν ἐνὸς ἐκάστου τῶν στοιχείων τῆς ἀνκπύξεως τῆς πλατωνικῆς ἀρχῆς, ἢ αὐτοῦ τοῦ ἐμπεριχομένου τοῦ πλατωνικοῦ συστήματος, διαιρουμένου, ὡς εἶδομεν, εἰς τρία μέρη· τὴν διαλεκτικὴν, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν.

(1) 204 — 206.

(2) 199 — 204.

(3) Συμπ. 209. Εἰσὶ γὰρ οὖν, ἔφη, οἱ καὶ ἐν ταῖς ψυχαῖς κύουσιν ἔτι μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς σώμασιν, ἃ ψυχῇ προσήκει, καὶ κυῆσαι καὶ κύειν. Τί οὖν προσήκει; φρόνησιν τε καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν καὶ ἐφεξ. 212 ἢ οὐκ ἐνθυμεῖ, ἔφη, ὅτι ἐν ταῦθα (εἰς τὴν ἐποπτεῖαν τῆς ιδέας) αὐτῷ μοναχοῦ γενήσεται ὁρῶντι ὡς ὄρατον τὸ καλόν, τίκτειν οὐκ εἰδῶλα ἀρετῆς ἃ τε οὐκ εἰδῶλου ἐφαπτομένῳ, ἀλλ' ἀληθῆ, ἃ τε τοῦ ἀληθοῦς ἐφαπτομένῳ; τεκόντι δὲ ἀρετὴν ἀληθῆ καὶ θρεψαμένῳ ὑπάρχει θεοφιλεῖ γενέσθαι, καὶ εἴπερ τῷ ἄλλῳ ἀνθρώπων, ἀθανάτῳ κάκεινῳ.— Φαίδ. 248 εἰς μὲν γὰρ τὸ αὐτό, ὅθεν ἦκει ἢ ψυχῇ ἐκάστη, οὐκ ἀφικνεῖται ἐτῶν μυρίων· οὐ γὰρ πτεροῦται πρὸ τοσούτου χρόνου, πλὴν ἢ τοῦ φιλοσοφῆσαντος ἀδύλως ἢ παιδεραστήσαντος μετὰ φιλοσοφίας.

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ

Κατὰ τὴν ἀρχικὴν τῆς λέξεως σημασίαν ἡ διαλεκτικὴ εἶναι ἡ τέχνη τοῦ διεξάγειν ἐπιστημονικὴν συνδιάλεξιν, τοῦ ἀναπτύσσειν γνώσεις διαλογικῶς δι' ἐρωταποκρίσεων. Καὶ ὁ Πλάτων οὕτως ὀρίζει τὴν διαλεκτικὴν (1). Ἀλλὰ κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ τέχνη τοῦ ὀρθῶς διαλέγεσθαι, εἶναι σὺναιμα καὶ ἡ τοῦ ὀρθῶς νοεῖν, διότι λόγος καὶ διάνοια εἶναι ταῦτόν, πλὴν ὁ μὲν ἐντὸς τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτὴν διάλογος ἄνευ φωνῆς γιγνόμενος ἡμῖν ἐπωνυμάσθη διάνοια. Ὅθεν ὁ ὀρος διαλεκτικὴ κατ' αὐτὸν σημαίνει καὶ τὰς λογικὰς ἐκείνας ἐργασίας, δι' ὧν λαμβάνει χώραν ἡ γνῶσις τοῦ ἀληθοῦς. Ἡ διαλεκτικὴ εἶναι κατ' αὐτὸν τὸ ὄργανον, δι' οὗ ὁ λόγος βαθμηδὸν προβαίνει ἀπὸ τοῦ αἰσθητικῶ κόσμου εἰς τὸν ἀπόλυτον (Πολ. VI. 511) καὶ κατέχει τὰς καθαρὰς λογικὰς ἐννοίας ἢ τὰς ιδέας. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὸν Πλάτωνα αἱ ιδέαι εἶναι τὸ πραγματικὸν καὶ οὐσιώδες, διὰ τοῦτο ὀρίζει τὴν διαλεκτικὴν καὶ ὡς ἐπιστήμην τοῦ ἀληθοῦς καὶ ἀμεταβλήτου ὄντος. ἡ *περὶ τὸ ὄντως ὄν ἐπιστήμη* (2). Εἰδικώτερον δὲ ἐξεταζομένη ἡ διαλεκτικὴ συνίσταται εἰς διπλὴν ἐργασίαν, τὴν *συναγωγὴν* καὶ τὴν *διαίρεσιν*, δηλαδή εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ἐννοιῶν καὶ τὴν κατάταξιν καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπιτυγχάνεται, ὅταν τις γινώσκῃ νὰ ἐπανάγῃ τὰ πολλὰ ἐμπειρικὰ εἰς γένος τι, τὸ δὲ δεύτερον, νὰ ἀναλύῃ τοῦτο ὀργανικῶς εἰς τὰ εἶδη του (κατ' ἄρθρα, ἢ πέφυκε), μὴ συντρίβων τι τῶν φυσικῶν μελῶν μηδὲ παραλείπων τι ἐκ τῶν πραγματικῶς ὑπαρχόντων. Τέλειος λοιπὸν διαλεκτικὸς εἶναι ἐκεῖνος ὅστις εἶναι ἱκανὸς νὰ γινώσκῃ τὴν διὰ πολλῶν καὶ κεχωρισμένων ἐννοιῶν, καὶ τ' ἀνάπαλιν ν' ἀποσυνθέτῃ τὴν μίαν ἐννοίαν μεθοδικῶς δι' ἀπάντων τῶν διαδοχικῶν εἰδῶν του μέχρι τῶν καθ' ἕκαστα, καὶ ἀκολούθως νὰ προσδιορίζη τὴν ἀμοιβαίαν τῶν ἐννοιῶν σχέσιν καὶ τὸ δυνατόν ἢ ἀδύνατον τῆς συνδέσεώς των (3). Ἀλλ' ὁμως καὶ ὁ προσδιορισμὸς

(1) Πλ. Πολ. VII. 534. Ἡ διαλεκτικὴ ἐστὶ παιδεία, ἐξ ἧς ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστημονόστατα οἷό τ' εἶσονται οἱ παῖδες.

(2) Φιλ. 6. 58. Ἡ τοῦ διαλέγεσθαι δύναμις ἡ περὶ τὸ ὄν καὶ τὸ ὄντως, καὶ τὸ κατὰ ταῦτόν ἀεὶ πεφυκὸς—μακρῶ ἀληθεστάτη γνῶσις.

(3) Φαῖδρ. 265. Ἰδιαιτέρ. 277. Ἡ διαλεκτικὴ ἔχει δύο συστατικὰ μέρη. Εἰς μίαν τε ιδέαν συνορῶντι ἄγειν τὰ παλλαχῆ διεσπαρμένα, ἵν' ἕκαστον ὀριζόμενος δῆλον ποιῆ περὶ οὗ ἂν ἀεὶ διδάσκειν ἐθέλῃ· καί, πάλιν κατ' εἶδη δύνασθαι τέμνειν κατ' ἄρθρα, ἢ πέφυκε, καὶ μὴ ἐπιχειρεῖν καταγύνει κακοῦ μαγεῖρου τρόπῳ χρώμενον... καὶ τοὺς δυναμένους αὐτὸ δρᾶν εἰ μὲν ὀρθῶς ἢ μὴ προσαγορεύω θεὸς οἶδε, καλῶ δὲ οὖν μέχρι τοῦδε διαλεκτικούς. Σοφ. 253. Τὸ κατὰ γένη διαρρεῖσθαι· καὶ μήτε ταῦτόν εἶδος ἕτερον ἡγήσασθαι μεθ' ἕτερον ἐν ταῦτόν, μῶν οὐ τῆς διαλεκτικῆς φήσομεν ἐπιστήμης εἶναι;—Οὐκοῦν ὁ γε τοῦτο δυνατός δρᾶν, μίαν ιδέαν διὰ πολλῶν, ἐνὸς ἐκάστου κειμένου χωρὶς, πάντη διατεταμένην ἱκα-

οὗτος εἶναι ὑπό τινα ἔποψιν ἀνεπαρκής. Ἡ διαλεκτικὴ εἶναι ἡ τέχνη τῆς τῶν ἐννοιῶν μορφώσεως καὶ διαιρέσεως, ἀλλὰ ποῦ ἔγκειται ἡ βεβαιότης περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν ἐργασιῶν τούτων; Ἐνόσω ἀμέσως μεταβαίνει τις ἀπὸ τῶν αἰσθητικῶν εἰς τὴν ἐννοιαν, πάντοτε ὑφίσταται κίνδυνος μήπως αὕτη ληφθῆ μονομερῶς, ἐπομένως δὲ εἰς τὴν περαιτέρω ἐφαρμογὴν τῆς παρασχῆ τοῦ ἐνδόσιμον εἰς δισταγμούς καὶ ἀντιφάσεις. Ἡ δυσκολία ὅμως αὕτη ἀποφεύγεται εἰάν ἡ ἀλήθεια ἐνὸς ἐκάστου προσδιορισμοῦ ἀποδεικνύηται ἐκ τῆς ἀλληλουχίας τῆς πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους, ἢ τίθεται ὡς ὅρος ὅτι πᾶν ὅ,τι ἔπεται ἐκ τῆς παραδοχῆς του, συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὅλον τοῦ συστήματος, ἀπεναντίας δὲ ἐκ τῆς μὴ παραδοχῆς του ἔπονται τοιαῦτα, ἅτινα ἀντιφάσκουσι πρὸς ἑαυτὰ ἢ πρὸς ἄλλας ἀναντιρρήτους ἀληθείας. Πρὶν ἢ λοιπὸν ὀριστικῶς παραδεχθῶμεν προσδιορισμὸν τινα, πρέπει πρῶτον ν' ἀναπτύξωμεν τὰς συνεπείας του· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ προϋποθέσει τοῦ ψεύδους του, νὰ δεῖξωμεν τί ἔπεται ἐκ τῆς μὴ ὑπάρξεώς του ὅπως ἐν ταύταις ταῖς συνεπείαις ἀποδείξωμεν τὸ δυνατόν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάγκην του (1). Ὅσον ὅμως μεγάλην βεβαιότητα καὶ ἂν ἀποδίδῃ ὁ Πλάτων εἰς ταύτην τὴν μέθοδον, εἶναι ὅμως, ὡς αὐτὸς τὴν ὀνομάζει, προγύμνασις ἢ ἀκριβέστερον στιγμὴ τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου, μέρος τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους καλουμένης ἐπαγωγῆς, διότι προτίθεται σκοπὸν ὅπως ἀποδειχθῆ ἡ ἀλήθεια τῶν ἐννοιῶν καὶ ὁ ὀρθὸς προσδιορισμὸς των. Ἡ μὲν ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου ταύτης ἐπὶ τῶν προϋποθέσεων τῆς κοινῆς καὶ μὴ φιλοσοφικῆς συνειδήσεως εἶναι ἀμέσως ἢ ἀναίρεσις των καὶ ἡ ἀνύψωσις εἰς τὴν ιδέαν, ἢ δὲ ἐπὶ ταύτης ἐφαρμογὴ τῆς, ἡ διαλεκτικὴ αὐτῆς ἐπιστήριξις καὶ προσδιορισμός· ἀφοῦ ὅμως φθάσωμεν διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης εἰς τὴν ιδέαν ὡς τὸ ἀπόλυτον, τότε πρέπει ἡ ἔμμεσος αὕτη τῶν ἐννοιῶν ἀνάπτυξις ν' ἀντικατασταῖ διὰ τῆς ἀμέσου, ἢ ἀναλυτικῆς διὰ τῆς συνθετικῆς μεθόδου, ἧς τινος ὡς ἰδιάζουσας μορφῆν ὁ Πλάτων θεωρεῖ, ὡς εἶδομεν, τὴν διαίρεσιν.

νῶς διαισθάνεται, καὶ πολλὰς ἐτέρας ὑπὸ μιᾶς ἕξωθεν περιεχομένης, καὶ μίαν αὐτὴν δι' ὅλων πολλῶν ἐν ἐνὶ ξυνημμένῃ, καὶ πολλὰς χωρὶς πάντῃ διωρισμένης· τοῦτο δ' ἔστιν, ἢ τε κοινωνεῖν ἕκαστα δύναται, καὶ ὅπῃ μὴ, διακρίνειν κατὰ γένῃ ἐπίστασθαι. Παντάπασιν μὲν οὖν. Ἀλλὰ μὴν τό γε διαλεκτικὸν οὐκ ἄλλῳ δώσεις, ὡς ἐγῶμαι, πλὴν τῷ καθαρῶς τε καὶ δικαίως φιλοσοφοῦντι.

(1) Παρμεν. 135. Χρὴ δὲ καὶ τό δε ἔτι πρὸς τούτῳ ποιεῖν, μὴ μόνον εἰ ἔστιν ἕκαστον ὑποθέμενον σκοπεῖν τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ ἔστι τὸ αὐτὸ τοῦτο ὑποτίθεσθαι, εἰ βούλει μᾶλλον γυμνασθῆναι. Τούτου δὲ διεξοδικὸν παράδειγμα παρέχει τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Παρμενίδου—Φαιδ. 101. Εἰ δὲ τις αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως ἔχοιτο, χαίρειν ἐώης ἂν καὶ οὐκ ἀποκρίναιτο ἕως ἂν τὰ ἀπ' ἐκείνης ὀρμηθέντα σκέψαιτο, εἴσοι ἀλλήλοισι συμφωνεῖ ἢ διαφωνεῖ· ἐπειδὴ δὲ ἐκείνης αὐτῆς δεοί σε διδόναι λόγον, ὡσαύτως ἂν διδοίης, ἄλλην αὐτὴν ὑπόθεσιν ὑποθέμενος, ἢ τις τῶν ἄνωθεν βελτίστη φαίνοιτο, ἕως ἐπὶ τι ἱκανὸν ἔλθοις, κ.τ.λ.